

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішенням Вченої ради університету
від 20.12.2023 року, протокол № 14

**ПОЛІТИКА ВІДКРИТОЇ НАУКИ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»**

Введено в дію
Наказом Національного університету
«Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка»
від 29.12.2023 року № 279

Полтава 2023

1. Загальні положення

Національний університет "Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка" є провідним закладом вищої України, стратегічною метою якого є забезпечення високоякісної освіти, інтеграція в європейський та світовий освітній простір, розвиток наукових досліджень і технологій.

Політика відкритої науки в Національному університеті "Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка" визначає пріоритетні засади реалізації принципів відкритої науки в освітній та науковій діяльності університету. Впровадження Політики спрямовано на надання відкритого доступу до публікацій, результатів наукових досліджень, даних та науково-дослідницької екосистеми Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»; підвищення достовірності, надійності й відтворюваності результатів досліджень; сприянні міжнародному співробітництву з питань відкритої науки. Це сприяє розширенню можливостей для дослідників, покращенню якості наукових досліджень, а також забезпечує їх доступність для суспільства.

Політика відкритої науки в університеті підвищує прозорість наукових досліджень, сприяє поширенню знань, а також забезпечує відкритий доступ до результатів досліджень для академічної спільноти та суспільства в цілому, забезпечує корисність наукових досягнень для громадськості та економіки.

Політика спирається на норми та положення, що зазначені у Конституції України, законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Дорожньої карти інтеграції України до Європейського дослідницького простору» (наказ МОН України №167 від 10.02.2021р.), розпорядженні Кабінету Міністрів України № 892-р від 08 жовтня 2022 р. «Про затвердження національного плану щодо відкритої науки», Рекомендаціях ЮНЕСКО з відкритої науки, Європейській хартії дослідників, а також на Директиви 2019/1024 Європейського Парламенту і Ради (ЄС) від 20.06.2019 р. щодо відкритих даних та повторного використання інформації державного сектору, Директиви 2019/790 Європейського Парламенту і Ради (ЄС) від 17.04 2019 р. «Про авторське право і суміжні права на в Єдиному цифровому ринку» тощо.

2. Мета та завдання впровадження політики відкритої науки в Національному університеті «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Метою запровадження політики відкритої науки в Національному університеті «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» є забезпечення

відкритого обміну знаннями, підвищення якості наукових досліджень та їх впливу на суспільство.

Основні завдання запровадження політики відкритої науки:

- забезпечення відкритого доступу до наукових результатів та науково-технічної інформації;
- заохочення раннього обміну науковими резулЗабезпечення відкритого доступу до дослідницької інфраструктури;
- створення умов для проведення ефективної роботи з науково-технічною інформацією та об'єктами дослідницької інфраструктури, що наявні у відкритому доступі;
- популяризація науки, поширення наукових знань та залучення громадян до участі в науковій та науково-технічній діяльності;
- удосконалення системи оцінювання якості наукової та науково-технічної діяльності;
- підвищення рівня поінформованості та формування компетентності з питань відкритої науки.

3. Принципи відкритої науки

– **Прозорість, перевірка, критичний аналіз та відтворюваність.** Відкритість варто заохочувати на всіх етапах наукової діяльності з метою посилення надійності й точності наукових результатів, посилення впливу науки на суспільство та підвищення спроможності суспільства вирішувати складні взаємопов'язані завдання. Підвищення відкритості приводить до посилення прозорості й довіри до наукової інформації.

– **Рівність можливостей.** Дослідники й зацікавлені сторони, незалежно від місця проживання, національності, раси, віку, статі, доходу, соціально-економічних умов, рівня кар'єри, дисципліни, мови, релігії, етнічної приналежності, міграційного статусу тощо мають право на рівні можливості щодо отримання доступу до відкритої науки, власного внеску та користі від отриманих знань.

– **Відповідальність, повага та підзвітність.** Підвищення відкритості приводить до посилення відповідальності всіх суб'єктів, які залучені до відкритої науки. Відповідальність, звітність перед громадськістю, своєчасне виявлення конфліктів інтересів і можливих соціальних та екологічних наслідків наукової діяльності, інтелектуальна чесність та повага до етичних принципів має стати основою для належного управління відкритою наукою.

– **Співпраця, участь та інклюзивність.** Співпраця на всіх етапах наукової діяльності поза межами географічних, мовних і ресурсних відмінностей має стати

нормою поряд із усебічною й ефективною участю представників громадськості для вирішення соціально значущих проблем.

– **Гнучкість.** Наявність різноманітних наукових систем, суб'єктів і ресурсів, а також стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій виключають можливість застосування універсальних підходів до інструментів та практик відкритої науки й спонукають установи заохочувати різні способи розвитку відкритої науки та форми її реалізації, дотримуючись вищезазначених цінностей і максимально враховуючи інші принципи відкритої науки.

– **Сталість.** Забезпеченню максимальної ефективності й дієвості відкритої науки сприяють стійкі довгострокові методи роботи, послуги, інфраструктура та моделі фінансування, що дозволяють забезпечити рівноправну участь науковців із менш привілейованих установ. Об'єкти інфраструктури відкритої науки мають функціонувати й фінансуватися переважно на некомерційній основі, спираючись на довгострокову концепцію, що вдосконалює практику відкритої науки та забезпечує постійний і необмежений доступ для всіх охочих.

4. Запровадження принципів відкритої науки в освітньому процесі університету

4.1 Відповідальним за впровадження принципів відкритої науки в освітній діяльності університету є профільний проректор з науково-педагогічної роботи та підпорядковані йому підрозділи.

4.2 Університет цілеспрямовано забезпечує доступність навчання всім учасникам освітнього процесу, зокрема й для незахищених груп населення та осіб з особливими освітніми потребами.

4.3 Для забезпечення якісного навчання університет забезпечує здобувачам вищої освіти відкритий доступ до всіх власних освітніх ресурсів та навчально-методичних матеріалів.

4.4 Для забезпечення відкритого доступу до навчально-методичних матеріалів та взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу в університеті створена онлайн система навчання.

4.5 Оприлюднення кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти у відкритому доступі є обов'язковим. Виключенням є роботи, що мають інформацію з обмеженим доступом, оприлюднення таких робіт у відкритому доступі здійснюється відповідно до чинного законодавства.

4.6 З метою накопичення, систематизації, зберігання та довготривалого відкритого доступу до електронних версій навчально-методичних матеріалів, наукових творів, кваліфікаційних робіт тощо в університеті організовано та здійснюється підтримка Інституційного репозитрію університету.

5. Впровадження принципів відкритої науки в науковій діяльності університету

5.1 Відповідальним за впровадження принципів відкритої науки в науковій діяльності університету є проректор з наукової роботи та підпорядковані йому підрозділи.

5.2 Університет сприяє проведенню наукових досліджень через надання відкритого доступу до власної науково-дослідницької інфраструктури закордонним та вітчизняним вченим.

5.3 Оприлюднення у відкритому доступі звітів за результатами виконання науково-дослідних робіт (науково-технічних розробок) та грантів, що фінансуються державою, а також дисертаційних робіт є обов'язковим. Виключенням є роботи, що мають інформацію з обмеженим доступом, оприлюднення таких робіт у відкритому доступі здійснюється відповідно до чинного законодавства.

6. Реалізація принципів відкритої науки в університеті передбачає:

- розробку нормативної бази щодо створення умов для запровадження принципів відкритої науки в університеті;
- наявність відповідної інфраструктури, яке включає: репозитарій академічних текстів; доступ до науково-дослідницької інфраструктури університету;
- використання, платформи Open Journal Systems науковими журналами університету;
- популяризацію принципів відкритої науки серед учасників освітнього та наукового процесу;
- підвищення кваліфікації науковців з питань відкритих практик в освітній та науковій діяльності;
- розробку та впровадження механізмів оцінювання ефективності освітньої та наукової діяльності структурних підрозділів в умовах впровадження принципів відкритої науки в університеті.

Проректор з наукової
та міжнародної роботи

Олена СТЕПОВА

Основні поняття

Авторське право – особисті немайнові та майнові права авторів та їх правонаступників, пов'язані із створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва, що передбачають дозвіл або заборону на їх використання та відрізняються від прав на торговельну марку.

Альтметрики – новітні методи фіксування та визначення показників використання результатів науково-дослідницької діяльності на основі аналізу соціальних медіа (Facebook, Twitter, блоги, wiki-ресурси та інші), кількості завантажень документів, посилань на опубліковані та неопубліковані дослідження та інших способів використання наукових результатів для забезпечення більш вичерпних метрик впливу.

Академічний текст – авторський твір наукового, науково-технічного й навчального характеру у формі дисертації, кваліфікаційної випускної роботи, наукового видання, наукової статті, звіту у сфері наукової та науково-технічної діяльності, депонованої наукової роботи, підручника, навчального посібника, інших наукових і навчально-методичних праць;

Відкриті дані – публічна інформація у форматі, що дозволяє її автоматизоване оброблення електронними засобами, вільний та безоплатний доступ до неї, а також її подальше використання.

Відкритий доступ – сукупність практик, що застосовуються для організації безперешкодного й оперативного доступу до наукових результатів і науково-технічної інформації за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Відкрита наука – підхід до здійснення наукової й науково-технічної діяльності, який передбачає забезпечення доступу до об'єктів дослідницької інфраструктури, наукових результатів і науково-технічної інформації з можливістю їх багаторазового використання, обміну й розповсюдження за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій з метою прискорення науково-технічного та суспільного розвитку, поглиблення співпраці між вченими тощо.

Відкриті наукові інфраструктури – дослідницькі інфраструктури спільного використання (віртуальні або фізичні, включаючи основне наукове обладнання або набори інструментів, ресурси, що базуються на знаннях, такі як колекції, журнали та платформи відкритого доступу до публікацій, сховища, архіви наукових даних, CRIS системи (бази даних для зберігання та управління інформацією та метаданими, що стосуються дослідницької діяльності установи), відкриті наукометричні та бібліометричні системи оцінки та аналізу галузей знань науки, відкриті інфраструктури для обчислень та обробки даних, що дозволяють

проводити колективний та мультидисциплінарний аналіз даних, об'єкти цифрової інфраструктури), які необхідні для підтримки відкритої науки та обслуговування потреб різних спільнот.

Відкрите рецензування (Open peer review) – набір засобів адаптації типів рецензування до цілей відкритої науки. Відкрите рецензування передбачає: відсутність анонімності, відкриту публікацію рецензій, можливість рецензування академічних текстів будь-яким членом наукової спільноти, відкрите обговорення академічних текстів та коментування остаточної версії рукопису, можливість незалежного рецензування (іншою організацією, а не редакцією журналу) академічних текстів.

Дослідницькі дані – документи у цифровій формі, крім наукових публікацій, які зібрані або отримані в ході науково-дослідної діяльності та використовуються як докази в дослідницькому процесі, або є загальновизнані в дослідницькому співтоваристві як необхідні для підтвердження висновків і результатів дослідження.

Інформація з обмеженим доступом – конфіденційна, таємна й службова інформація.

Інфраструктура відкритої науки – віртуальна та/або фізична дослідницька інфраструктура загального використання (включно з науковим обладнанням та інструментами, інформаційними ресурсами (журнали й архіви відкритого доступу, платформи даних), сучасними дослідницькими інформаційними системами, відкритими бібліометричними й наукометричними системами, відкритою інфраструктурою для обчислень і обробки даних), яка є необхідною для підтримання відкритої науки й задоволення наукових і дослідницьких потреб академічної спільноти.

Ліцензія відкритого доступу – це дозвіл правовласника здійснювати використання його твору або даних досліджень іншими особами за певних умов.

Метадані («дані про дані») – детальний опис характеристик документів, файлів даних.

Наукова діяльність – це інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання та використання нових знань. Основними її формами є фундаментальні та прикладні наукові дослідження..

Наукове рецензування – процес, за допомогою якого рукопис, що містить результати наукового дослідження, оцінюється незалежними дослідниками, які мають відповідну кваліфікацію та здатні оцінити новизну, обґрунтованість і значущість представлених результатів.

Науковий результат – нове наукове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях інформації. Науковий результат може бути у формі звіту, опублікованої наукової

статті, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття, проєкту нормативно-правового акту, нормативного документа або науково-методичних документів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову, тощо.

План управління даними – документ, який описує дані досліджень, які будуть отримані чи створені під час здійснення наукового дослідження; способи управління даними, їх аналіз, обробку, захист та збереження під час та після завершення проєкту.

Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений Цивільним Кодексом.

Препринт – версія наукового рукопису, розміщена у відкритому доступі перед офіційним рецензуванням та публікацією.

Цифровий ідентифікатор об'єкта / DOI (Digital Object Identifier – DOI) – серійний номер, який використовують для постійної та унікальної ідентифікації об'єктів інтелектуальної власності будь-якого типу.